

STICHTING SER-ZEELAND

Postbus 141
 4330 AC Middelburg
 tel. 06 40634909
 e-mail: info@serzeeland.nl

College van Gedeputeerde Staten
 van de Provincie Zeeland
 Postbus 6001
 4330 LA MIDDELBURG

Uw ref.:

Betreft:

Advies n.a.v. Energieconferentie
 oktober 2013

Datum:

05 februari 2014

Geacht College,

Op woensdag 23 oktober jl. heeft SER-Zeeland een energieconferentie georganiseerd in De Mythe in Goes. Directe aanleiding voor deze conferentie vormde de inhoud van het landelijke "Energieakkoord voor duurzame groei". In dit Akkoord zijn afspraken gemaakt over een versnelling van het proces naar verduurzaming van de energievoorziening. Concrete maatregelen zullen worden uitgevoerd die bijdragen aan een verduurzaming van de Nederlandse samenleving én aan een versterking van de economie. Het Akkoord, waarvan de totstandkoming is gefaciliteerd door de landelijke SER, is ondertekend door een veertigtal landelijke organisaties. Tot de organisaties, die het Energieakkoord hebben ondertekend, behoren onder meer het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en diverse ondernemers- en werknemersorganisaties. Ook SER-Zeeland onderschrijft de noodzaak van een duurzame samenleving (zie bijvoorbeeld ook onze adviezen over de verdere ontwikkeling van de biobased economy in Zeeland) én het belang om het huidige proces naar meer duurzame energie te versnellen om te voldoen aan Europese doelstellingen. Dit vooral vanuit onze overtuiging dat een dergelijke ontwikkeling kansen biedt voor meer bedrijvigheid en meer werkgelegenheid in Zeeland.

Energie en de Zeeuwse economie zijn van oudsher sterk met elkaar vervlochten. Meer dan in andere regio's is de Zeeuwse economie afhankelijk van een betrouwbare en betaalbare energievoorziening. Een aantal procesindustrieën, die goed zijn voor duizenden arbeidsplaatsen, heeft zich in het verleden juist mede om die reden in Zeeland gevestigd. Daarnaast is Zeeland al decennia lang een 'exporteur' van energie naar andere regio's. Door o.a. haar ligging aan diep vaarwater, de beschikbaarheid van voldoende koelwater en haar windrijke ligging aan zee zijn de voorwaarden voor energieopwekking gunstig en produceert Zeeland al veel jaren meer energie dan voor eigen gebruik nodig is. Nog steeds telt Zeeland relatief veel werkgelegenheid in de energiesector.

De afspraken in het landelijke Energieakkoord hebben tot doel om breed gedragen ambities op het gebied van een duurzame energievoorziening op de langere termijn te realiseren. De ondertekenaars zijn zich ervan bewust dat het daarom nodig is om op korte termijn al ingrijpende maatregelen te implementeren om aan deze lange termijn doelstellingen te voldoen. Het Energieakkoord benoemt een aantal concrete maatregelen en acties voor de korte termijn.

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten is als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.

Omdat de huidige samenstelling van energieopwekking in Zeeland nog onvoldoende aansluit bij de duurzaamheidsdoelstellingen in het Energieakkoord, is het volgens SER-Zeeland van belang dat tijdig en adequaat ingespeeld wordt op de kansen en de bedreigingen van het Energieakkoord voor de Zeeuwse economie. Om hierop concreter zicht te krijgen hebben wij aan de energieconferentie het thema "Wat betekent het landelijk Energieakkoord voor Zeeland?" meegegeven. Na inleidingen van enkele deskundigen, hebben de aanwezigen deelgenomen aan een viertal workshops, waarin de specifieke kansen en bedreigingen voor Zeeland op het gebied van de toekomstige energievoorziening centraal stonden. Op basis van de discussies in deze workshops komt SER-Zeeland tot een aantal aanbevelingen voor een Zeeuws energiebeleid, dat aanhaakt op de sociaal-economische kansen van het Akkoord.

Workshop 1: Energiebesparing in de gebouwde omgeving

Dit is een thema dat in het Energieakkoord prominente aandacht krijgt: "Partijen hebben een breed pakket van maatregelen voor energiebesparing voor ogen... Uitvoering van deze maatregelen moet zorgen voor duizenden extra banen in met name de bouw. ... Er komt een revolverend fonds voor energiebesparing in de gebouwde omgeving. Dit fonds maakt het voor groepen burgers mogelijk om rendabele besparingsmaatregelen te nemen."

De doelstelling van de workshop was om te benoemen wat nodig is om deze kansen van het Energieakkoord optimaal te verzilveren voor Zeeland, zodat Zeeuwse bouw- en installatiebedrijven meer werk krijgen.

Conclusies uit de workshop:

Breed wordt onderschreven dat door energiebesparing het best kan worden bijgedragen aan een duurzame samenleving. Immers minder energieverbruik betekent minder CO₂-uitstoot. Maatregelen, die hieraan bijdragen en die economisch rendabel zijn, kunnen dan ook rekenen op een brede steun. De indruk bestaat dat in Zeeland nog relatief veel woningen en utilitaire gebouwen in aanmerking komen voor energiebesparing. Er vinden op dit moment, in tegenstelling tot een aantal jaren geleden, onvoldoende inspanningen plaats op het gebied van energiebesparing in de gebouwde omgeving. Het gegeven dat er geen of heel weinig overheidsgeld beschikbaar is voor energiebesparing in de gebouwde omgeving mag geen excuus zijn om niets te doen. Gemeenten spelen een belangrijke rol in deze.

Uit ervaringen elders (regio Amersfoort) komt naar voren dat energiebesparingsprojecten succesvol te realiseren zijn als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:

- Projecten slagen alleen als de gemeentelijke overheid doelen stelt op het gebied van energiebesparing en zich ook sterk maakt voor realisering ervan.
- Om doelstellingen daadwerkelijk te realiseren dient per gemeente een consortium tot stand te komen, waaraan partijen met verschillende belangen deelnemen. Bied elke partij voldoende ruimte om zich te profileren.
- De beschikbaarheid van voldoende financiële middelen is nodig om woningbezitters te verleiden om te investeren in maatregelen om het energieverbruik terug te dringen. Gelet op de beperkt beschikbare middelen van gemeenten en provincie is het een extra uitdaging om nieuwe financieringsbronnen aan te boren. In het kader van het landelijk Energieakkoord is een revolverend fonds beschikbaar waarop ook vanuit Zeeland een beroep kan worden gedaan.
- Doe aan actieve voorlichting aan woningbezitters en bied hen gedegen en onafhankelijk advies aan met betrekking tot zinvolle en rendabele investeringen in besparingsmaatregelen. Uitgangspunt hierbij is dat het belang van de woningbezitter voorop staat.
- Laat woningbezitters, woningcoöperaties, besturen van maatschappelijke organisaties (onderwijs, zorg etc.) vrij in het kiezen van aannemersbedrijven om de besparingsadviezen uit te voeren.
- Er zijn voldoende best practices buiten Zeeland: maak daar gebruik van en vertaal deze naar de specifieke, gemeentelijke situatie.

Advies:

Op het gebied van energiebesparing in de gebouwde omgeving liggen er nog volop kansen in Zeeland. Projecten om energie te besparen in woningen en utilitaire gebouwen hebben verder als groot voordeel dat deze werkgelegenheid opleveren voor het midden- en kleinbedrijf in de bouwsector. Uit ervaringen elders blijkt dat een goede samenwerking op lokaal niveau tussen diverse partijen vereist is om de projecten tot een succes te maken. Omdat projecten vaak op buurt- of wijkniveau worden opgepakt, ligt het voor de hand dat gemeenten hierbij nauw betrokken zijn c.q. het voortouw nemen. Wij willen u verzoeken om de Zeeuwse gemeenten te stimuleren om deze rol op zich te nemen. Daarnaast verwachten wij van de Provincie Zeeland vooral een ondersteunende en faciliterende taak. Enkele voorbeelden:

- Schaalvoordelen kunnen worden behaald als de Provincie Zeeland de communicatie over gemeentelijke initiatieven faciliteert.
- Ook door het beschikbaar stellen van bijvoorbeeld model-overeenkomsten zou de provincie een faciliterende rol kunnen vervullen.

Workshop 2: Windenergie op land en op zee

Om de doelstelling van 16% hernieuwbare energieopwekking in 2023 te realiseren zet het Energieakkoord in op een forse groei van windenergie. Er is afgesproken om in 2020 te komen tot 6000 MW opgesteld vermogen aan windenergie op land. Hiermee worden de eerdere afspraken tussen Rijk en provincies opnieuw bevestigd. Het opgesteld vermogen aan windenergie op zee zal volgens het Akkoord toenemen van 1000 MW nu tot 4450 MW in 2023.

De bouw, de plaatsing, het beheer en het onderhoud van windturbines vraagt om extra arbeidsplaatsen. Er zullen in de komende jaren honderden miljoenen euro's worden geïnvesteerd om de doelstellingen van wind op land en wind op zee te realiseren. Deze groei van opgesteld vermogen aan windenergie op land en op zee zal ook bijdragen aan een versterking van de innovatiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven.

Conclusies uit de workshop:

De Zeeuwse zeehavens, waar een aantal grote 'spelers' gevestigd zijn met relevante ervaring en expertise op het gebied van windenergie (op zee), liggen strategisch ten opzichte van de Noordzee. Met andere woorden, de uitgangspositie van Zeeland voor meer windenergie op zee is goed. Windenergie op zee sluit ook prima aan bij het DNA van Zeeland, te weten "Land in Zee". Meer windenergie op zee is economisch gezien voor Zeeland van groot belang. De inschatting is dat zowel in de bouwfase, maar ook in de onderhouds- en supportfase windenergie op zee kan zorgen voor honderden arbeidsplaatsen, zeker als de Zeeuwse zeehavens zich ontwikkelen als dé uitvalsbasis voor het onderhoud van windturbines in een groot deel van de Noordzee. Diverse maatschappelijke organisaties en ondernemers in Zeeland zetten zich al gezamenlijk in voor de realisering van een windenergie op zee-project voor de kust van Walcheren met een omvang van circa 1.000 MW.

Zeeland is een windrijke provincie. Wat betreft de regio Zuidwest-Nederland zijn er diverse plannen om het aantal windmolenparken op land in de periode tot 2020 uit te breiden met in totaal 650 MW. Deze plannen sluiten prima aan bij de ambities in het Energieakkoord om het opgesteld vermogen aan windenergie op land uit te breiden. Als de regio deze kansen pakt, draagt dit bij aan meer duurzame energie en aan meer werkgelegenheid (vuistregel is: per 10 MW opgesteld vermogen één arbeidsplaats voor onderhoud).

Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat uitbreiding en vergroting van het aantal windmolens nog steeds op veel maatschappelijke weerstanden stuiten, waardoor sprake is van stroperige besluitvorming.

Advies:

Gelet op de daarmee samenhangende werkgelegenheidsaspecten, dient Zeeland zich nadrukkelijker op te werpen als kansrijke regio op het gebied van windenergie. Het is belangrijk dat "Den Haag" hiervan overtuigd wordt. Verdere aandachtspunten zijn:

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB-Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten is als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.

- Werk voortdurend aan vergroting van het draagvlak voor windenergie onder de Zeeuwse bevolking en zorg voor maatschappelijke betrokkenheid.
- Stimuleer onderwijs en opleidingen op het gebied van windenergie (onderhoud en beheer) en zoek daarbij aansluiting bij de 'sector' maintenance.
- De planologische inpassing van windmolens in het Zeeuwse landschap blijft een punt van extra aandacht. Kwetsbare gebieden en gebieden die voor het toerisme interessant zijn, dienen zoveel mogelijk gevrijwaard te blijven van grote windmolens.
- Stimulering en verbreding door de Provincie Zeeland van het zgn. Regioconsortium Wind op Zee verdient aanbeveling.

Workshop 3: Is er nog toekomst voor de grootschalige energieopwekking in Zeeland?

Onder voorwaarde van 'toetsing' door de Autoriteit Consument & Markt (ACM), is in het Energieakkoord afgesproken dat de vijf kolencentrales in ons land, die in de jaren tachtig zijn gebouwd, op heel korte termijn worden gesloten. De kolencentrale in Borssele zou al per 1 januari 2016 gesloten moeten worden. De voorgenomen sluiting van de kolencentrales heeft te maken met de gewenste sterke reductie van CO₂-uitstoot en met de afspraken over uitbreiding van duurzame energieopwekking.

Conclusies uit de workshop:

Bovenstaande afspraak om de kolencentrale te Borssele te sluiten betekent het verlies van circa 150 hoogwaardige arbeidsplaatsen.

Als in 2023 16% van onze energiebehoefte duurzaam wordt opgewekt, dan is nog altijd 84% fossiel opgewekt. Dat betekent dat er alleszins toekomst is voor de WKK Electriciteitscentrale ELSTA te Terneuzen, de Sloecentrale en de Kerncentrale te Borssele. Samen goed voor bijna 1800 MW opgesteld vermogen en ettelijke honderden arbeidsplaatsen in Zeeland. Hierbij wordt opgemerkt dat de gasgestookte centrales het momenteel financieel moeilijk hebben vanwege de hoge gasprijs en de druk op de energieprijzen vanwege overcapaciteit.

Door ombouw van de kolencentrale naar een 100% biomassa-centrale kan een aanzienlijke bijdrage geleverd worden aan de grootschalige opwekking van duurzame energie. De ombouw kan snel gerealiseerd worden. De biomassa-centrale maakt integraal deel uit van de biobased economy in Zeeland. De centrale kan ook restwarmte leveren. De sociaal-economische betekenis ervan is aanzienlijk: met de exploitatie van een biomassa-centrale zijn bijna 200 arbeidsplaatsen gemeoid.

Verdere aandachtspunten:

- het moet gaan om hernieuwbare biomassa, waarvan de hoogwaardige bestanddelen voor andere toepassingen dan verbranding gebruikt worden (cascadering),
- het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemers meer doen aan communicatie over hun plannen in de regio.

Advies:

- De Provincie Zeeland dient de plannen van EPZ/N.V. Delta om de kolencentrale om te bouwen naar een 100% biomassa-centrale van harte te blijven ondersteunen.
- Daarmee kan niet alleen een substantiële bijdrage geleverd worden aan grootschalige opwekking van duurzame energie en aan het behoud van hoogwaardige arbeidsplaatsen, maar wordt ook een impuls gegeven aan de versterking van de biobased economy in Zeeland.
- De tijd dringt, dus snelheid is geboden. De benodigde vergunningen voor de ombouw zijn verleend. Het is zaak dat de SDE+-subsidie zo spoedig mogelijk beschikbaar komt. Met ombouw van de kolencentrale wordt tevens tegemoet gekomen aan de opvatting van de ACM over het afwijzen van gedwongen sluiting van kolencentrales.

Workshop 4: Kansen voor de procesindustrie in Zeeland?

Kenmerkend voor de procesindustrie is het energie-intensieve karakter ervan.

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB-Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten is als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.

De concurrentiepositie van de procesindustrie in Nederland wordt niet alleen aangetast door de explosieve groei van de ontginning van schaliegasgebieden in o.a. de V.S., maar ook door de bouw van nieuwe 'plants' in gebieden met een overschot van fossiele brandstoffen (bijvoorbeeld in het Midden-Oosten). Van de versterkte inzet op duurzame energieopwekking mag niet verwacht worden dat daarmee de concurrentiepositie van deze op mondiale schaal opererende ondernemingen verbeterd wordt. Integendeel, voorlopig is de prijs van duurzaam opgewekte energie nog steeds hoger dan die van fossiel opgewekte energie. Niets doen is daarom geen optie. Biedt de transitie naar een biobased economy een oplossing voor deze problemen? Of is er meer nodig?

Conclusies uit de workshop:

- De indruk bestaat dat Zeeland zeker trots is op de (proces-)industrie, maar dat dat voor Nederland in veel mindere mate geldt.
- De communicatie over het belang van de procesindustrie moet beter, want dat zal de bevolking enthousiasmeren.
- De concurrentiekracht van de procesindustrie in West-Europa neemt inderdaad af door de grootschalige winning en toepassing van schaliegas in de Verenigde Staten.
- Het overheidsbeleid is niet altijd bevorderlijk voor het behoud van de procesindustrie in Nederland. Zie o.a. de recent aangekondigde heffing op leidingwater, waardoor de procesindustrie met een extra lastenverzwaring wordt geconfronteerd.
- Vooral door innovatie kan de concurrentiekracht van de procesindustrie versterkt worden. Voor innovatie zijn meer stabiliteit en lange termijn denken noodzakelijk. Van de overheid wordt verwacht dat zij een betrouwbare en voorspelbare partner is.
- Van belang is dat de drie p's (people, planet en profit) in balans zijn en dat er niet één p voortdurend meer aandacht krijgt. Dat gaat ten koste van duurzaamheid.
- De Zeeuwse procesindustrieën opereren op mondiaal niveau en zijn vaak onderdeel van internationale ondernemingen. De invloed hierop van de provinciale overheid is gering en moet niet overschat worden.

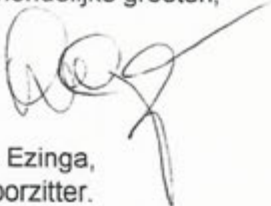
Advies:

- Bied door een stimulerend en ondernemingsgericht ruimtelijk en milieubeleid gunstige vestigingsvoorwaarden en maximale ontwikkelingsruimte voor de procesindustrie aan.
- Profileer Zeeland op het gebied van biobased economy als een interessante regio voor "groene" projecten van de procesindustrie.
- Werk nog meer samen als overheid en onderwijs met het bedrijfsleven (triple helix). Het provinciaal beleid, zoals verwoord in de nota "Economische Agenda 2013 - 2015" speelt hier goed op in.

Graag zijn wij desgewenst bereid om deze adviezen op hoofdlijnen verder uit te werken en toe te lichten, in het belang van een duurzame en vitale Zeeuwse economie.

Uw reactie zien wij met belangstelling tegemoet.

Vriendelijke groeten,

L. Ezinga,
voorzitter.

c.c. Colleges van B & W van de Zeeuwse gemeenten.

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB-Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten is als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.